зокрема, або системи норм і цінностей, прийнятих у суспільстві.

Отже, сучасне розуміння соціалізації підкреслює багатоаспектний характер цього процесу. У процесі соціалізації велика увага приділяється формуванню соціальних компетенцій, адже вони впливають на розвиток особистості, визначають її участь при виконанні різних соціальних ролей. Сфера формування соціальних компетенцій, їхня цінність та умови є головними та вирішальними чинниками у визначенні ролі особистості у процесі соціалізації.

Список використаних джерел

1. Kokociński M. Rola grup rowieśniczych w procesie socializacii młodziezy. Praca doktorska napisana podkierunkiem prof. dra. Hab. Jana Wlxodarka. – Poznań, 2004.
2. Włodarek J. Socjologia wychowania w Polsce. Poznań, 1992.
3. Wincławski W. Rozwój polskich badań wychowania na wsi cz. I, Warszawa, 1976.
4. Modrzewski J. Socjalizacja jako proces wyznaczający kształt społecznego uczestnictwa jednostki w jej cyklu życia. Forum Oświatowe. 1994. 1(10).
5. Berger P., Luckmann T. Spoleczne tworzenie rzeczuwistosci. Warszawa, 1983.
6. Szacki J. Historia myśli socjologicznej, Warszawa, 2004.

Юлія Борісова

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ ЖИВОПИСНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

«Уява важливіша за знання, бо знання обмежене…»
А. Ейнштейн

Поряд зі сприйманням, пам’яттю і мисленням, уява є одним із важливих пізнавальних процесів людини.

За визначенням, наведеним у великій сучасній енциклопедії, «*Уява* (фантазія) – психічний процес створення нових образів предмета, ситуації, обставин шляхом перебудови наявних у людини уявлень», а «*творча уява* – різновид уяви, який полягає у самостійному створенні нових і оригінальних образів, які вимагають відбору матеріалів, необхідних для побудови образу у відповідності до власного задуму» [4, с. 69–70].

Універсальність уяви для продуктивної діяльності людини в різних сферах доведена в наукових працях багатьох учених: Л. Виготського,

Б. Ананьєва, Є. Ігнатьєва, Ю. Хамаріна, Б. Ломова, Л. Коршунової, І. Розета, А. Дудецького, І. Страхова, І. Якиманської та ін. Уява є однією з істотних умов успішності творчої діяльності в різних сферах теорії й практики.

Наприкінці 20-х років минулого століття відомий психолог Л. Виготський створює оригінальну теорію психологічного розвитку дитини. Одним із важливих положень цієї теорії є твердження про творчий характер діяльності людини загалом, про творчу уяву як психологічне ядро особистості. Він вважав, що «…творча діяльність уяви знаходиться у прямій залежності від багатства і різноманіття колишнього досвіду людини, тому що цей досвід є матеріалом, із якого створюються будови фантазії» [1, с. 54].

Тобто, те, що дитина бачить і чує, є опорними точками для її майбутньої творчості. Адже вона накопичує матеріал, із якого згодом розпочне будувати її уява. Чим більшим у дитини буде «банк» зорових образів, тим більше нових образів зможе створити її уява.

На думку С. Ковальової, *творча уява* – процес створення нових, оригінальних образів та ідей. За своєю суттю творча уява є особливою інтелектуальною діяльністю, спрямованою на перетворення навколишнього світу. Дослідниця вважає, що опорою для створення образу з її використанням слугує не лише реальний предмет, а й виражені у слові уявлення. Виникнення творчої уяви не лише є важливим показником розвитку пізнавальної сфери дитини, а й тісно пов’язане з формуванням її особистості загалом. Розвиток мимовільної уяви, довільної, відтворювальної, творчої – вагомий чинник успішного формування особистості [2, с. 4].

Безумовно, для вирішення проблеми формування гармонійної творчої особистості дитини, розвитку мислення, уяви та фантазії, великі можливості мають предмети художньо-естетичного циклу, зокрема, уроки образотворчого мистецтва, що поєднують у собі теоретичні та практичні заняття, результатом яких є реальний продукт творчості. Такі заняття дають багато можливостей для самовираження і розвитку здібностей. У комплексі з іншими предметами вони роблять помітний розвивальний вплив на дитину: здатність сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті, в мистецтві, прагнення самому створити прекрасне, оцінювати прекрасне в навколишньому середовищі.

Варто зазначити, що розвиток творчої уяви учнів може здійснюватися лише в творчій діяльності, спеціально організованій учителем у процесі навчання. С. Рубінштейн, зокрема, розглядаючи взаємозв’язок творчої діяльності і ролі творчої уяви в ній, писав: «Уява і творчість тісно пов’язані між собою. Зв’язок між ними, проте, не такий, щоб можна було виходити з уяви як самодостатньої функції і виводити з неї творчість як продукт її функціонування. Провідною вважається зворотна залежність, уява формується у процесі творчої діяльності»

[7, с. 300]. Саме тому на уроках образотворчого мистецтва слід використовувати завдання творчого характеру, що спонукають дітей до творчого самовираження, сприяють розвитку їхньої уяви та фантазії.

Щоб досягнути успіху в процесі виховання, розвитку та навчання дітей, треба ставити задачі згідно з їхніми віковими особливостями, враховуючи те, що діти потребують миттєвого результату.

Найефективніша ідея у сфері навчання дітей – «Навчати, граючись!». За допомогою гри можна навчити читати, писати і, головне, мислити, винаходити, доводити. Дуже важливо, щоб у грі був елемент змагання, якщо не з кимось, то, принаймні, з самим собою. Саме такі ігри потрібні для навчання в будь-якій сфері [5].

Темою нашого дослідження є проблема розвитку творчої уяви школярів у процесі роботи над декоративною живописною композицією.

Живопис – це вид образотворчого мистецтва, твори якого створюються за допомогою фарб, які наносяться на яку-небудь поверхню (стіну, папір, полотно, дерево тощо). Живопис володіє широким колом виражальних засобів: колір, пляма, форма, фактура і напрям мазка, ритм колірних плям, контраст, симетрія або асиметрія, пропорції, колірні і світлотіньові відношення.

Декоративність у довідниковій літературі тлумачиться як форма вираження краси і характеризується як властивість природної пластики, що володіє органічним, цілісним і конструктивним зв'язком з красою. Тобто, декоративність – особлива якість художньої форми, що підвищує її емоційну виразність. Також декоративність можна розглядати як форму вираження краси, властивість, глибоко закладену в естетичній свідомості народу.

Декоративний живопис – це, перш за все, спрощення форми, об'єму та кольору, яке використовується в декоративному оздобленні інтер'єрів та деталей інтер'єрів. У декоративному живописі існує величезна кількість різновидів. До творів декоративного живопису відносять картини, стінні розписи, панно призначені для оздоблення архітектури та інтер'єру та ін.

Декоративний живопис характеризується: відсутністю об'єму та матеріальності; зображенням площинного простору; стилізацією зображення із застосуванням імпровізації й деформації об'єктів; використанням фактури; дотриманням закону теплохолодності; використанням рефлексів, що впливають на зображений простір; застосуванням контрастних або зближених кольорів [3].

Декоративний живопис, як і інші види мистецтва, є формою відображення реального світу, володіє всіма тими якостями, що характеризують поняття декоративності. Це і підвищена колірна гармонія, тональне і контрастне рішення, площина зображення, орнаментальність, умовність вирішення тематики та обмеженість у підборі кольорів.

Як уже зазначалося вище, розвиток творчої уяви можливий лише за

умови включення дитини у процес творчої діяльності.

Тому першочерговим завданням вчителя образотворчого мистецтва є активізація творчого процесу, створення творчого середовища на заняттях, атмосфери, яка буде сприяти вивільненню прихованих творчих здібностей. Для цього необхідно зацікавити дітей, викликати у них захоплення творами мистецтва, пробудити бажання створити щось своє.

Отже, уяву можна тренувати і розвивати, як і будь-який аспект психіки людини. Розвивати уяву можна різними шляхами в такій діяльності, яка без фантазії не приводить до бажаних результатів. Адже якщо діти ліплять тільки за готовими моделями, змальовують зі зразка, наслідують дії дорослих, то такі завдання роботи уяви не вимагають. Складніше їх навчити бачити звичні речі з неочікуваного, нового боку, що є необхідною умовою творчості.

Таким чином, проблема розвитку творчої уяви, фантазії школярів у навчанні повинна розглядатись як провідна умова розвитку їхніх художньо-творчих здібностей, формування гармонійної творчої особистості. І уява, і фантазія, володіючи мобільністю, гнучкістю, взаємопов'язані з усіма елементами творчого процесу.

Відтак, розвиток творчої уяви школярів відбувається у процесі виконання декоративно-живописних композицій та реалізується через такі компоненти, як: 1) сприймання, опанування елементів художньо-образної мови мистецтва; 2) освоєння засобів створення художнього образу; 3) формування навичок практичної роботи (власна художньо-творча діяльність).

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Психология искусства: анализ эстетической реакции / Л. С. Выготский / Коммент. В. В. Иванова. 5-е изд. испр. и доп. А. : Лабиринт, 1997. – 413 с.
2. Ковальова С. Г. Розвиток творчої уяви молодших школярів – складова частина процесу життєтворчості особистості: (використання інноваційної креативної технології) / С. Г. Ковальова // Початкове навчання та виховання. – 2008. – Листопад (№ 31). – С. 2–5.
3. Кукенков В. И. Декоративная живопись [Текст]: учеб. пособие / В. И. Кукенков. Екатеринбург : Изд-во ГОУ ВПО «Рос. гос. проф.-пед. ун-т», 2008. – 106 с.
4. Педагогика : большая современная энциклопедия / [сост. Е. С. Рапацевич]. – Минск : Современное слово, 2005. – 720 с.
5. Розвиток уяви та творчих здібностей [https://naurok.com.ua/rozvitok-uyavi-ta-tvorchih-zdibnostey-72159.html] / Освітній проект «На урок», 2017–2020. Режим доступу: https://naurok.com.ua, вільний.
6. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – СПб : Питер, 2002. – 720 с.